herpy

LACERTIDER

Balkan Emerald Lizard

Lacerta trilineata

Lacerta trilineata är en av Europas största ödlor: ett kraftigt, dagaktivt och grönt djur från Balkans och Greklands varma snår och klippsluttningar. Arten blir 40-60 cm, varav svansen utgör omkring två tredjedelar. Den lever av stora insekter och lite frukt, kräver sol, UVB och ett stort terrarium och ska ha en sval vintervila.

Familj: Lacertidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**40-60 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**8-12 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Klippterräng och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**150 × 70 × 100 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**23-28 °C**
Värmeplats	**38-42 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Vintervila	**5-7 °C** 8-10 veckor
Föda	**Insekter, frukt och maskar/sniglar**
Hålls	**Parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**5-20 ägg**
Kullar per år	**1-3**
Inkubation	**80-85 dagar** vid 27-28 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Lacerta trilineata är den största ödlan i den europeiska gruppen av gröna ödlor. Vuxna djur blir 40-60 cm, och enbart kroppen mäter upp till 17 cm. Djur i bergen når sällan över 50 cm, medan djur i låglandet kan bli upp till 60 cm. Honor är typiskt 45-50 cm och hanar omkring 55 cm. Svansen utgör omkring två tredjedelar av längden och kan kastas av vid fara.

Vuxna djur är gröna med många fina svarta fläckar, som var och en täcker en del av ett ryggfjäll. Huden mellan fjällen är oftast mörk. Det finns blå färg på halsens sidor och på flankerna, sällan på strupen, men aldrig mörkt ultramarin. Ungarna har tydligare teckning med ljusa ränder och fläckar, ofta med en ljus obruten rand mitt i nacken, men teckningen varierar mycket: från nästan utan teckning till fläckar eller längsränder. Honor får en turkos färg på huvudet när de är omkring två år, och den är tydligast under parningstiden.

Arten varierar mycket i form och färg, och flera underarter beskrivs, bland andra *L. t. major* i väster, *L. t. polylepidota* på Kreta och *L. t. hansschweizeri* på Kykladerna. Artnamnet betyder tre linjer, även om linjerna inte syns hos många djur.

Djuret är snabbt, skyggt och revirhävdande och kräver ett stort terrarium. Det är inte ett djur för hantering.

Utbredning och livsmiljö

Lacerta trilineata lever på Balkanhalvön och öarna i Joniska havet och Egeiska havet: i Nordmakedonien, Bulgarien, Serbien, Grekland (Peloponnesos, det östra fastlandet öster om Pindos, Kreta och många öar), Kroatien, Montenegro, Bosnien-Hercegovina och Albanien.

Formerna i väster (väster om Pindos, Korfu och Paxos samt längs Adriatiska havet) räknas till *L. t. major*, formerna på Kreta och Kythira till *L. t. polylepidota* och formerna på öar i Kykladerna till *L. t. hansschweizeri*. Fynd på Limnos är tvivelaktiga. Bestånd i Turkiet räknades tidigare till arten, men förs nu som självständiga arter, bland annat *Lacerta media* och *Lacerta diplochondrodes*.

> **Naturlig utbredning:** Nordmakedonien, Bulgarien, Serbien, Grekland, Kroatien, Montenegro, Bosnien och Hercegovina och Albanien.

LIVSMILJÖ

Lacerta trilineata lever på varma, torra och soliga platser med tätt skydd: medelhavssnår, klippsluttningar, sandiga kuster, åkrar och betesmarker, plantager och byträdgårdar. Djuren rör sig på marken, bland stenar och upp i buskar och låga träd.

Arten finns från låglandet upp i bergen, men djuren på hög höjd blir mindre. I Grekland sträcker sig parningstiden från april till juli, och djuren blir könsmogna när kroppen utan svans mäter omkring 8 cm. Aktiva djur i naturen har en kroppstemperatur på 31-32 °C. Vintern tillbringar djuren gömda i jorden eller mellan stenar.

Skötsel

TERRARIET

Lacerta trilineata är en stor och aktiv ödla som kräver ett stort terrarium. Ett par eller en hane med två-tre honor ska ha minst 150 × 70 × 100 cm (längd × bredd × höjd), och större är alltid bättre. Höjden är viktig, eftersom djuret klättrar i grenar och på bakväggen. På sommaren kan djuren med fördel flyttas till ett terrarium utomhus eller en inhägnad i full sol.

Bottensubstratet är tvättad sand i ett lager på 5-15 cm. Inred med korkbark, grenar, stora platta stenar och stabila solplatser, och plantera bara robusta växter eller använd konstgjorda. Gör gärna flera gömslen i båda ändar. Bakväggen kan kläs med bark. Locket ska vara tätt och av nät.

Håll en hane tillsammans med en eller flera honor. Flera hanar kan sällan hållas tillsammans, och det ska alltid finnas möjlighet att skilja djuren åt. Djur som vuxit upp tillsammans tolererar varandra bäst. Honor som ska lägga ägg ska ha en djup, lätt fuktig sandplats att gräva bo i.

TEMPERATUR

Lacerta trilineata är ett solälskande djur. Under spotten ska solplatsen nå en yttemperatur på 38-42 °C, mätt med en infraröd termometer; med en kraftig spot ligger solplatsen omkring 30 cm under lampan. I terrariets nedre del är det omkring 23 °C, så dagstemperaturen ligger på 23-28 °C. Nattemperaturen är inte känd; 15-20 °C passar ett tempererat klimat och ett svalt rum. Djuret ska ha en tydlig gradient från varm till sval och kunna dra sig ner i svala områden.

Belysningen följer årstiden: lysrören är tända 8-12 timmar, och spotten är tänd 3-5 timmar mitt på dagen. Minskande och ökande dagslängd efterliknar årstiderna.

Vintervila rekommenderas och är förutsättningen för avel. Bara friska, välnärda djur utan parasiter får vintervila; sjuka, magra och nyligen förvärvade djur hålls vakna. Väg djuret och få avföringen undersökt före nedtrappningen. Dagslängd och temperatur sänks gradvis, och sista målet ges minst två till tre veckor före vilan. Djuret vilar omkring två månader vid 5-7 °C i en låda eller ett kylskåp utan frysfack, med lätt fuktigt, inte blött underlag och två oberoende termometrar. Lådan ska vara gnagarsäker. Om en kall vintervila inte är möjlig kan djuret i stället vila några veckor i terrariet med släckt ljus. Efter vilan höjs temperaturen gradvis, och djuret får vatten först. Se även temat om vintervila.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Lacerta trilineata kommer från torra, soliga livsmiljöer, och luftfuktigheten ligger på 40-60 %. God ventilation är viktigare än fukt.

Ställ fram en låg, stabil vattenskål och byt vattnet dagligen. Spraya växter och stenar lätt på morgonen, så att djuret kan slicka i sig dropparna. Bottensubstratet ska vara torrt med en lätt fuktig zon under gömslen och vid äggläggningsplatsen, där honan kan lägga ägg.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Lacerta trilineata solar sig mycket och kräver kraftigt ljus och UVB. Utomhus kommer UVB från solen. Inomhus används ett T5-HO-rör för Ferguson-zon 3 över solplatsen, så att UV-indexet är 3-5 vid huvudet, kombinerat med en metallhalogenspot för ljus och värme. Använd en UV-mätare och byt rören enligt tillverkarens anvisning. Glas stoppar UVB, så rören ska sitta inne i terrariet.

Dagslängden följer årstiden: omkring 12 timmar på sommaren, minskande och ökande vid övergångarna till och från vintervilan. Djur som inte får naturligt solljus ska ha UVB varje dag.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Lacerta trilineata är framför allt insektsätare, men tar också snäckor, små ödlor och regelbundet frukt och blommor. Fodret är syrsor, gräshoppor, fjärilslarver, nattfjärilar, stora kackerlackor, jättemjölmaskar och daggmaskar. Erbjud en varierad kost och gärna lite mjuk, söt frukt då och då. Frysta och upptinade gräshoppor eller syrsor kan komplettera, men de ska vara helt upptinade och ha rumstemperatur, och de ges med pincett.

Krossat sepiaskal strös på botten, och ett multivitaminpreparat ges ungefär en gång i veckan. Ungar kan få vitaminer i dricksvattnet de första veckorna. Honor ska få extra kalk, eftersom de lägger många ägg.

Vuxna erbjuds foder varannan dag under den aktiva säsongen, och ungar dagligen. Övermatning ska undvikas, och djuret göds upp före vintervilan.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Lacerta trilineata är skygg och snabb. Hanarna försvarar sitt revir kraftigt, och ett underlägset djur kan inte undvika en starkare hane i ett terrarium. Det är därför viktigt att sätta ihop väl fungerande par eller grupper, och det är en fördel om djuren vänjs vid varandra som ungar. Håll inte två hanar tillsammans. En hane med tre honor fungerar bäst och är också gynnsammast för avel.

Ett nytt djur gömmer sig och är vaksamt. Utfodring med pincett gör djuret lugnt. Undvik att gripa tag i det, eftersom svansen kastas av vid stress och bara delvis växer ut igen. Håll inte arten tillsammans med andra arter.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen är större än honan: omkring 55 cm mot 45-50 cm. Honor får turkos huvudfärg efter det andra levnadsåret, mest tydligt under parningstiden. Hos ungar är könet svårt att se.

Åldern vid könsmognad är inte dokumenterad. Djuren blir könsmogna när kroppen utan svans mäter omkring 8 cm. Sätt bara friska, fullvuxna djur i avel.

PARNING

Parningen följer efter vintervilan. Före parningen pustar hanen ut luft i stötar och gör sig stor med nacke och flanker. Parningen sker under våren och försommaren. Hanen tar tag i honan med munnen under parningen.

Håll en hane med flera honor. Om en hona är sårad efter parningen skiljs hon från hanen. Det ska alltid finnas möjlighet att skilja djuren åt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger upp till tre äggkullar per år med 5-20 ägg per kull, oftast 8-10. Stora kullar har små ägg på omkring 1 g, och små kullar har större ägg på omkring 1,5 g. Äggen grävs ner i sand på en plats som hålls lätt fuktig, och läggningen sker oftast på natten. Ge honan minst en äggläggningsplats med djup, lätt fuktig sand.

INKUBATION

Äggen flyttas försiktigt från boet till en inkubator och får inte vändas. Markera ovansidan med blyerts. Använd vermikulit i mellankorn blandad 1:1,5 efter vikt med vatten (till exempel 40 g vermikulit och 60 g vatten) i en plastbehållare med små lufthål, och tryck små fördjupningar i mediet för äggen. Vid 27-28 °C kläcks äggen efter 80-85 dagar. Behållaren vägs varje vecka, och vattenförlusten ersätts genom att vatten droppas på mediet, inte på äggen.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är skygga och erbjuds de minsta insekterna pudrade med kalk och vitaminer. Vitaminer kan ges i dricksvattnet de första veckorna. Föd upp ungarna i ett eget terrarium med sand, gömslen och en låg vattenskål. Ge dem UVB varje dag. Ungarna varierar mycket i teckning och kan vara nästan enfärgade, fläckiga eller längsrandiga.

Sortera ungarna efter storlek, så att de små inte hamnar på efterkälken i kampen om fodret. Första vintern får bara friska, välnärda ungar vintervila; de andra hålls vakna.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på för lite värme och UVB, ensidigt foder, för lite utrymme eller för mycket konkurrens mellan djuren. De typiska är:

- Benskörhet vid brist på UVB och kalk. Ge UVB, och pudra fodret.
- Sår efter strider och parning. Skilj djuren åt vid sår.
- Förlust av svansen vid stress. Den växer bara delvis ut.
- Invärtes parasiter. Nya djur hålls i karantän, och ett avföringsprov tas före vintervilan.
- Kvalster och fästingar, särskilt utomhus.
- Dålig vintervila hos sjuka eller magra djur. Håll dem vakna och utfodrade.
- Äggläggningsproblem om det inte finns en lämplig äggläggningsplats.

Ett friskt djur har klara ögon, fyllig svans och god aptit. Sök en veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret inte äter, går ner i vikt eller är slött.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.